

קונטרס

נועם שיח

שיעורי

הגה"צ אבדק"ק זר"מ

קראסנא

שליט"א

שיחה נעימה

לפרשת דברים

דבר הלכה

הלכות ת"ב שחל ביום ראשון
(מוצ"ש)

גליון קס"ג

בעזהשי"ת

שיעורי הלכה ולקט שיעורי אגדה

שנאמרו ע"י

הגה"צ אבדק"קור"מ שליט"א

בבית מדרשינו

בלעיק האזו האטעל

וואדריז'ש נוא יוארק יצ"ו

114 Lake House Rd,
Woodridge, NY 12789

אפשר להשיג הגליון
בבית מדרשינו

לקבל הגליון באימעיל, להערות
ולהארות, נא לפנות

noiYamsiach@gmail.com

לתרומות ולנדבות נא לפנות
לאימעיל הנ"ל
וזכות הרבים יהא תלוי בו

כל הזכויות שמורות

Copyright 2025 ©

עץ "חיים" הוא למחזיקים בה

גליונות "נועם שיח" להפצת דבר ה' זו הלכה
נתנדבו ע"י הגבר שם עזל לעצמו להחזיק ולפאר
מרבצי התורה ולומדיה

ה"ה הרבני הנגיד

מו"ה חיים הלוי מייזעלס הי"ו

לעילוי נשמת הוריו

מו"ה ר' יעקב ארי' בן מו"ה ר' מרדכי צבי הלוי ע"ה

גלב"ע כ"ח אב שנת תשס"א לפ"ק

וזוגתו מרת צירל בת מו"ה ר' משה הלוי ע"ה

גלב"ע י"ז חשוון שנת תש"נ לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.

תוכן הענינים

ג דרוש לפרשת דברים

ה שיחה נעימה

דבר הלכה

מה הדין של קטנים, או חולה או אשה, בשנה זו לגבי הבדלה,

באם הם צריכים לאכול ביום התענית י

אלו הצריכים לעשות הבדלה ביום התענית על מה מותר להבדיל יב

מה הדין בחולה שצריך לשותות ביום התענית 'רק מים',

האם צריך להבדיל יג

מה הדין בקטן שצריך לאכול בתשעה באב

האם צריך ג"כ להבדיל יד

מה הדין באשה שאינה מתענית מחמת חולשה או אשה מעוברת,

האם צריכות להבדיל טו

דיני שבת שחל בערב ת"ב יז

האם מותר לומר תהלים בתשעה באב יח

האם מותר לסדר הבית בתשעה באב יט

דרוש לפרשת דברים

**בַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה
בְּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר.** (במדבר ל"א, א' – ב')

שעברו את הירדן, ובגמ' (שם דף ל"ה):
מבואר הטעם, משום שלא יאמרו אומות
העולם אילו ראינו את התורה ככתבו,
היינו ג"כ מקבלים אותה.

**וּצ"ב מדוע משה רבינו כשדיבר כאן
אל כל ישראל היה צריך
לפרשה בשבעים לשון,** הרי כלל
ישראל היו מדברים בלשון הקודש.

**בפרשת השבוע (דברים א' ה') בעבר
הירדן בארץ מואב הואיל משה
באר את התורה הזאת לאמר, פרש"י
(ד"ה באר את התורה) בשבעים לשון
פירשה להם.**

**במתני' סוטה (דף לב.) איתא, שבני
ישראל כתבו את התורה
בשבעים לשון על י"ב האבנים, בזמן**

משה רבינו דיבר אל כל בני ישראל גם לדורות העתידים

משה בדבריו עליונים אלו ועל כל
ישראל, לקיים כל דבר הכתוב בדברים
אלה, עכדה"ק.

**היינו, שמשה רבינו דיבר את כל דברי
התורה הזאת, גם להעתידין
להיות בדורות הבאים, לחייבם לקיים
את כל התורה ומצותיה.**

**ויש לומר בס"ד עפ"י מה שכ' האור
החיים הק' בפרשתן עה"פ (דברים א'
א') אלה הדברים וגו' (ד"ה ורמז עוד באומרו
אל כל ישראל) וז"ל, לא לישראל שהיו
נמצאים נגלים שם בדור ההוא לבד היו
הדברים, אלא לכל ישראל אשר היו
שם ואשר עתידין להיות, כי תורה שם**

המלאך לומד תורה עם העובר במעי אמו כדי שיוכל אח"כ ללמוד את התורה

וכעין זה מבאר בפר' ויקרא (עה"פ ונפש כי תחטא) דאילולי זאת שהמלאך מלמדו כל התורה כולה, לא היה יכול להשיג כלל וכלל את התורה, ורק ע"י הרשימה הנרשם בו קודם יציאתו לעולם, על ידי זה יכול אח"כ להשיגו, ע"כ.

ובזה נבוא אל הביאור, למה משה רבינו ביאר את התורה לכל ישראל בשבעים לשון, כיון שדיבר גם להדורות הבאים כדברי האוה"ח הק', **והיו ביניהם גם אלו אשר יהיו נידחים בארץ העמים**, שה אחת בין שבעים זאבים, ושפת לשונם לא יהיה לשון הקודש אלא שפת ארץ העמים, **לכן חזר ודיבר את כל התורה בשבעים לשון**, כדי שגם לאלו הנידחים יהיה להם אחיזה ורושם של התורה הק', ויוכלו אח"כ ללמוד ולקיים שם בארץ אויבהם את התורה הק' ומצותיה.

הקב"ה יעזרנו שיקבץ במהרה גלותינו מארץ אויבנו, וישיב אותנו לארצינו הקדושה בביאת גואל צדק ובבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

ובספה"ק נועם אלימלך (ליקוטי שושנה, בד"ה משוך חסדך ליודעך) כ' לבאר את מאמר הגמ' (נדה ל:) דרש רבי שמלאי למה הוולד דומה במעי אמו וכו', ומלמדין אותו כל התורה כולה וכו' **וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו את כל התורה כולה**, ע"כ

ויש ליתן טעם לשבח לזה, שמתחילה מלמדין אותו את כל התורה ואחר כך המלאך סטרו, דכיון שממילא משכיחין ממנו אח"כ את כל מה שלמד, אם כן לאיזה צורך מלמדים אותה [את כל התורה].

וביאר, דאם לא היו מלמדין אותה להתינוק במעי אמו, לא היה באפשרי לקבל וללמוד אחר כך את התורה בעולם השפל הזה, לכן מלמדין אותה מתחילה כשהוא במעי אמו, **כדי שישאר איזה רושם מן הלימוד ההוא**, ואע"פ שהמלאך משכח את כל התורה שלמד, **מ"מ ע"י הרושם שנשאר בו יוכל אח"כ להתאמץ בכל כוחו לבוא אל המעלה שהיה מקודם שנברא, ובנקל יוכל לקבל את התורה וללומדה.**

שיחה נעימה

ברוב קהילות החסידים ועוד קורין את המ"ב מסעות בניגון המקובל, ובהרבה קהילות קורין את המ"ב מסעות כמו שקורין את כל פרשיות השבוע בלא ניגון מיוחד.

בס' שאול בחיר ה' (מתולדותיו של הגאון רבי שאול בראך זצ"ל אב"ד קאשוי) מבאר **טעם ההבדל בנוסח הקריאה**, עפ"י מה שביארנו לעיל בטעם שנכתב בתורה מ"ב המסעות, דלפי פרש"י דהמסעות נכתבו לגנאי שנגזר על בני"י לטלטלם ולהניעם במדבר, לכן הקריאה היא כשאר פרשיות התורה בלי ניגון, אבל לפי דברי הרמב"ן שמ"ב מסעות אלו בא לפרסם את האותות הגדולות שעשה עמנו השית"ב והם היו לשבח, אז צריך לקרוא המ"ב מסעות בניגון המקובל.

[בדרך אגב, מובא שם עובדא ששמע מרבו הגה"ק המהר"ם שיק זצ"ל שהיה מתלמידיו המובהקים של מרן החתם סופר זי"ע וסיפר, שמורו החת"ס זי"ע חיבב מאוד את פירוש הרמב"ן עה"ת וכל ימיו למד חומש עם רש"י ופי'

בפרשת מסעי כתיב (במדבר ל"ג א') אלה מסעי בני ישראל וגו', פרש"י למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום, שאע"פ שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה וכו', נמצא שלא נסעו אלא עשרים מסעות, (זה מוסדו של רבי משה הדרשן) ע"כ, **ומבאר בדברי רש"י שמסעות אלו היו לגנאי** כדי להניעם ולטלטלם במדבר.

והרמב"ן (שם) בשם הרמב"ם במורה הנבוכים (ח"ג פ"ג) מפרש, טעם שפירט הכתוב כל המסעות הוא, משום שיש תועלת בדיעתם, כדי **שיראו אותם הדורות הבאים וידעו האותות הגדולות** איך עמדו בני אדם במקומות ההם ארבעים שנה במקום שאינו קרוב לישוב בלא בורות מים ובלא עשבים וצמחים למאכל בני אדם, עי"ש מתק לשונו הק'.

והנה ידוע הוא, שיש ב' מנהגים בנוסח טעמי קריאת המ"ב מסעות,

יראו וישיגו ישראל הרמז באלו הפסוקים וכו', וכמו"כ בענין המסעות שבד' גלויות הכל מרומז בתוה"ק, ופרשה זו ירמוז על אותן המסעות שבמדבר בצאתם ממצרים, ועל כל המסעות שיעברו עליהם בשאר גלויות.

ובזה יתבאר מאמר הכתוב (במדבר ל"ג ב') ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ד', דיש להקשות מה צ"ל על פי ה', דהלא כבר מבואר כן בפ' בהעלותך (במדבר ט' ז') על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, ולפי דרכנו אפ"ל דהנה באותן המסעות במדבר בצאתם ממצרים, היה נודע וגלוי לכל שהמסעות היו עפ"י ה', שלרוב חיבתן של ישראל לפני הקב"ה ולגודל זכותם וזכות משה רבינו ע"ה, היתה ההשגחה העליונה עליהם מפורסמת וגלויה, וכמ"ש רש"י (שם) וז"ל, כיון שהיו ישראל נוסעים, היה עמוד הענן מתקפל ונמשך ע"ג יהודה כמין קורה וכו', ולא היה מהלך עד שמשה אמר קומה ה' ונסע וכו', ועפ"י ה' יחנו כיון שהיו ישראל חונים, עמוד הענן היה מתמר ועולה ונמשך ע"ג יהודה כמין סוכה ולא היה נפרש עד שמשה אמר שובה ה' וגו', הוי אומר עפ"י ד' וביד משה ע"כ, **נמצא מבואר שהיה מפורסם**

הרמב"ן, וגם ביקש מתלמידיו ללמוד כך, ואלו הבחורים שידע עליהם שהם לומדים פי' הרמב"ן, הוא חיבב וקירב מאוד, וגם הוא היה בין אותם התלמידים, וגם ידוע שמורי החת"ס היה לו ניצוץ נשמת הרמב"ן.

ובכ"ז בענין המסעות כנראה הכריע מורי החת"ס דלא כהרמב"ן אלא כרש"י, ולכן לא קראו אצלו המסעות בניגון כנהוג אלא כמו כל פרשיות השבוע, ואמר הגאון רבי שאול בראך זצ"ל איך האב אבער נישט געהאט קיין מוט צו פרעגן מיין רבי [שלא הרהיב עוז בנפשו] למה לא ניגנו המסעות].

ובס' דברי יואל עה"ת (פר' מסעי דף רט"ו, ד"ה ואפ"ל) מבאר ענין המסעות, **שבאלו מ"ב מסעות שבפרשה נרמזו ג"כ כל המסעות של כל הגלויות**, וכמבואר בס' עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו זלה"ה רמז בראש הפרשה, **א"לה מ'סעי ב'ני י'שראל, - א'דום מ'די ב'בל י'ון**, אלא שאין אנו יודעים ומשיגים הרמז בשמות המסעות אלו, על איזה מקום הם מרמזים ומהו התיקון בכל מקום ומקום, **ולעתידי בעת הגאולה**

ונודע לכל ישראל, שהמסעות והחניות
היו על פי ה'.

אמנם מפני שנרמזו בפסוקים אלו כל
המסעות של כל הגלויות,
ועכשיו בעוה"ר דרכי ההשגחה
מוסתרת ולא זכינו להתגלות כמו שזכו
בני ישראל במדבר, על כן העיד הכ' כאן
לומר על פי ה', שגם המה הוא על פי ה'

ובהשגחה פרטית, ועלינו להאמין
באמונה שלימה שכל צעד ופסיעה הוא
מפי ה', עכתודה"ק.

יעזור השית"ב שנזכה במהרה
שיתגלה שכינתו עלינו ויביא
קץ הגאולה, ויתקיים בנו הכתוב (צפניה
ג' כ') בשובי את שבותיכם לעיניכם
אמר ה'.

שיעור הלכה

הלכות ת"ב שחל ביום ראשון (מוצ"ש)

הקדמה: בשיעור הזה נבאר במקצת הלכות ת"ב שחל ביום הראשון הנוגעים לימים אלו, ונקוה בעזה"י כי נצא יד"ח ע"י הלימוד ולא נצטרך הלכות אלו למעשה.

יש אימרא נפלאה מהאדמו"ר רבי שמעון מלעלוב זצ"ל בספרו 'דברות קודש', חז"ל אמרו בגמ' (תענית כ"ט.) כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, ונשאלת השאלה שהרי אנו רואים שעל חודש אב יש הרבה הלכות בשו"ע על הימים האלו - ימי בין המצרים ותשעת הימים ות"ב, אבל על חודש אדר אין בשו"ע הרבה הלכות מפורטות על ימי השמחה, שהרי אין אז ג' שבועות ותשעת הימים לפני הפורים, ואם חז"ל השוו בין הענינים והחדשים לכאורה היו צריכים להיות שווים גם בדברים אלו.

ומבאר האדמו"ר זצ"ל ששמע בשם הרה"ק השר שלום מבעלזא זצ"ל **שרואים שאצל חסידים לא הקפידו כ"כ במדויק על הנפסק בשו"ע כמו שהקפידו מאוד על מנהגי ישראל** לקיימם במדויק, והטעם, משום דהרי אמרו חז"ל (מנחות ק"י.) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וא"כ בהלכות [כגון זמן תפילה וכדו'] הרי הלכות אלו **כבר למדו ויצאו כבר ידי חובתם ע"י הלימוד**, אבל מנהגי ישראל שהם אינם בכתובים אלא היא מסורה בידינו, הרי הם בגדר **תורה שבע"פ** וא"כ אין יכולים לצאת ידי חובתם ע"י לימוד, כי אין הם בכתובים ללומדם, ולכן **צריכים לנהוג המנהגים במדויק** כמו שהצדיקים נהגו במנהגי הקודש.

ולכן המחבר והרמ"א לא רצו להאריך בשו"ע בהלכות פורים וימי השמחה כמו בהלכות חודש אב ות"ב, על אף שחז"ל השוו בין הדברים, מכיון שהל' ת"ב הרי כתובים, וכוונתם היתה שכבר יצאו יד"ח הלכות אלו רק ע"י הלימוד ולא יצטרכו לקיימם

הלכה למעשה בכל פרטיה ודקדוקיה, כמו שאנו רואים דבשבת חזון אצל חסידים לובשים בגדי שבת לכבוד שב"ק ודלא כמבואר ברמ"א (סי' תקנ"א סעי' א'), אבל לגבי פורים וימי השמחה לא רצו המחבר והרמ"א להאריך בכתיבתם שאז כבר יצאו יד"ח ע"י הלימוד, ומכיון שאינם כתובים באריכות אז צריך לקיימם הלכה למעשה כתורה שבע"פ להרבות שמחה וששון בימים ההם, ונקוה כי גם אנו נצא יד"ח בלימוד זה ע"י ה'כאילו', ובעזה"ש לא נצטרך לקיימם הלכה למעשה שנזכה לביאת משיח בן דוד.

ודע, דבהלכות ת"ב יש הלכות הנוגעים לאשה וחולה וכדו' אשר מקילים בדיני התענית לגביהם, ואמנם כל זה דוקא כשנוגע הלכה למעשה ביום ת"ב, היינו כשמרגישים שאינם יכולין להמשיך התענית, אז צריכים לשאול שאלת חכם מה לעשות, אבל לפני ת"ב לילך ולשאול מה הדין אם אין יכולין להתענות, אין זו הדרך הנכונה.

יש סיפור ידוע שקבוצה אחת מחסידי קארלין בשנים קודמות נסעו לרבים לשבות לשב"ק, ומחמת קושי הדרך נתקעו בערב השבת בעיר הבירה וויען, וחיפשו ביהמ"ד חסידי שיוכלו להתפלל שם בשבת קודש, וכיוונו אותם לקלויז של הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זצ"ל.

בערב שב"ק נגשו לאדמו"ר זצ"ל ואמרו לו שהם חסידי קארלין ונתקעו בדרך ורוצים להתפלל כאן ויש להם מנהג שהם צועקים בתפילה, והאם האדמו"ר נותן להם רשות לצעוק גם כאן בעת תפילתם, [דהרי ברוז'ין הכל היה באצילות ברוגע ושקט], וענה להם האדמו"ר זצ"ל **שאם הם יצעקו בעת התפילה הוא יצווה להשליך אותם** בכח מביהמ"ד, חסידים אלו שברירה אחרת לא היתה להם, הסכימו לתנאי זה.

ואמנם בתפילת ליל שב"ק התאפקו בכל כוחם מלצעוק בעת תפילתם, אבל בהגיע תפילת שחרית באמירת נשמת כל חי כבר לא יכלו להתאפק והצעקה יצאה מפיהם בהתלהבות נוראה, לאחר התפילה חששו מלגשת לאדמו"ר לקבל ברכת 'גוט שבת' פן יגער בהם, הרי לא שמרו על התנאי שהתנה עמם, סוף כל סוף ניגשו לאדמו"ר והתחילו להצטדק על צעקתם בתפילה, ונענה להם שהוא היה מאוד מרצה מהתפילה שלהם, ותמהו ע"ז, הרי האדמו"ר הזהיר אותם שאם יעשו כך יזרקו בכוח מביהמ"ד, וענה להם שהדבר

שונה, שאם באים לשאול לפני התפילה האם הם יכולים לצעוק בתפילה זה דבר לא טוב, כי מהיכן יודעים הם שלכם יתלהב בתפילה ויצעקו מקירות הלב, אבל אם באמצע התפילה אדם מתלהב והצעקה יוצאה ממנו בבחינת 'כל עצמותי תאמרנה' אז אדרבה, זה טוב מאוד.

וכן הוא הדבר בהלכות אלו, השאלה לפני תענית ת"ב מה יהיה הדין באם ירגיש חלישות באמצע התענית היא שאלה שלא במקומה, משום שצריך להתחיל להתענות כדין, ורק אם ח"ו מרגיש חולשה נוראה שאין בידו להמשיך בתענית, אז יפנה לרבנים מו"צ וישאל אותם איך להתנהג אז.

מה הדין של קטנים, או חולה או אשה, בשנה זו לגבי הבדלה, באם הם צריכים לאכול ביום התענית.

בשע"ת (סי' תקנ"ו ס"ק א') מב' בשם שו"ת כנסת הגדולה שחולה שצריך לאכול בת"ב חייב לעשות הבדלה על הכוס קודם האכילה.

וכן נראה מדברי הדגול מרבבה (סי' תקנ"ט) שמביא את דברי המחבר (שם סעי' ט') בשם הטור, שאם יש לאדם ברית מילה בת"ב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון, אז בעל הברית מתפלל מנחה גדולה בעוד היום גדול, [המג"א כותב שיחכה לזמן מנחה קטנה] ורוחץ, ואינו משלים תעניתו ויכול להפסיק בתענית, וזה כולל גם את אבי הבן והסנדק והמוהל, לפי שיו"ט שלו הוא.

ובטור מביא מעשה רב בענין זה וז"ל, מעשה שחל ת"ב בשבת ונדחה למחרתו, והיה רבינו יעב"ץ בעל ברית, והתפלל מנחה בעוד היום גדול ורוחץ ולא השלים תעניתו, לפי שיו"ט שלו היה, ע"כ.

המקור לדין זה הוא, בגמ' (עירובין דף מ"א.) איתא, שבימי עזרא הסופר כשעלו עמו בני מהגולה וכלל ישראל היה אז במצב דחוק ביותר ולא היו עצים למערכה לבית המקדש להקריב הקרבנות, ומכרו את זכויות נדבת העצים לביהמ"ק, ותשע משפחות קנו זכויות אלו, והתקין עזרא הסופר שחזקת ימים אלו נשאר לזכות משפחות אלו לעולם,

שאפי' בזמן שכבר יוכלו לספק עצים למערכה יום זה שזכו בהם המשפחות ישאר בחזקתם גם אז, והפילו גורלות בין המשפחות הזוכות לאיזה יום יהיה זכותם.

ואמר רב אלעזר ב"ר צדוק, אני היית מבני סניא בן בנימין ויום שלהם נפל בגורל לי' באב שאז יביאו את העצים לביהמ"ק, וכל השנים הם הביאו ביום זה את העצים, בשנה אחת נפל ת"ב בשבת ונדחה התענית למחרתו [ב' באב] **ומשפחה זו סיימו את התענית אחרי מנחה גדולה ולא השלימו את התענית**, מכיון שיום זה היה **אצלם יום טוב**, שהם היו מביאים את העצים.

ומזה מביא הטור ראייה **שעאכו"כ בעל ברית שזה יו"ט גדול אצלו**, אז ודאי בת"ב נדחה אינו משלים תעניתו.

ועפי"ז כ' הדגול מרבבה שהדין המבו' בשו"ע לגבי ברית מילה שאפשר להפסיק התענית באמצע היום ואי"צ להשלים התענית, **מ"מ קודם האכילה צריך לעשות הבדלה**, ע"כ, (וכבר נתפשט המנהג להחמיר להשלים בתענית ולא לאכול עד הלילה).

וא"כ הדבר ברור דלשיטתו **אדם שמרגיש חולשה גדולה בעת התענית ומחוייב להפסיק** תעניתו וכן חולה שצריך להפסיק התענית באמצע התענית, **צריך לעשות הבדלה לפני האכילה**.

דעת הרמב"ן ומביאו הטור (סי' תקנ"ו), דאם **ת"ב חל בשבת והתענית נדחה** למחרתו ביום ראשון **אין צריך כלל לעשות הבדלה אפי' במוצאי התענית**, מכיון שהרי ההבדלה במוצש"ק נדחית מפני התענית וכיון שאידחי אידחי, וא"צ כלל להבדיל, **אמנם אנו לא פוסקים כשי' זו**, אלא כדעת הטור והרא"ש שחולקים עליו בזה.

ולכן, גם בשנה זו כשחל ת"ב ביום ראשון, ג"כ תלוי הדבר במחלוקת זו, **ולהלכה למעשה נקטינן לחומרא שצריכין להבדיל**

אלו הצריכים לעשות הבדלה ביום התענית על מה מותר להבדיל

הרבה פוסקים דנו בענין זה, האם יכולין להבדיל על היין, או רק משקה אחר ולא על היין.

בס' חידושי הגרי"ז על הרמב"ם (הל' תענית) כ', שאם אחד חייב להפסיק את התענית באמצע התענית יבדיל על היין, דכמו דמותר להבדיל במוצש"ק חזון על היין ולשתות את היין אם אין לו תינוק שישתה את היין, אז לא חמור תשעה באב עצמו מתשעת הימים, ואע"פ שבגמ' תענית (דף ל:) איתא, כל האוכל בשר ושותה יין בט' באב עליו הכתוב אומר ותהיה עונותם על עצמותם, ופרש"י דהכוונה של הגמ' היא לערב תשעה באב בסעודה המפסקת, היינו שאם שותה אז יין זה חמור מאוד, משום דמתו מוטל לפניו, ואומר הגאון מבריסק זצ"ל דמכאן מוכח דבת"ב עצמו זה לא כ"כ חמור באם אחד צריך לכך.

אבל בס' אור זרוע (סי' תט"ז) כותב בשם תשובות הגאונים, וכן מבואר בב"י (סי' תקנ"ז) בשם הריטב"א, שת"ב דינו הוא כמי שמתו מוטל לפניו, ומביא ענין זה לגבי אמירת 'נחם' בתפילת שמו"ע בת"ב, דזה הטעם למה לא אומרים 'נחם' בתפילת שחרית ורק בתפילת המנחה, משום דבשחרית אנו נמצאים עדיין בגדר של מתו מוטל לפניו ולכן עדיין א"א לקבל תנחומין, משא"כ ת"ב אחר חצות שכבר אפשר לקבל אז תנחומין ולכן אומרים רק בתפילת המנחה 'נחם', וכן ידוע מהאר"י הק' דמשיח נולד בתשעה באב אחר חצות היום, ולכן אז כבר יותר קל מבחינת האבילות.

ולפי זה לדעת המתירים להבדיל על היין אם אוכלים באמצע התענית, הלכה זו הוא רק אם מבדיל אחר חצות היום שאז אינו זה בגדר של 'מתו מוטל לפניו', אבל אם מבדיל קודם חצות היום אסור להבדיל גם על היין, דזה בגדר של מתו מוטל לפניו כדינו של אונן.

בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' ע"ז) כותב וז"ל, ופשוט דאם אפשר להבדיל על 'השכר' חייב להבדיל ע"ז, ואם א"א והחולה צריך לאכול, יבדיל על היין.

היוצא לנו, שלכתחילה אם צריך לאכול באמצע התענית עדיף לעשות הבדלה על משקה 'שכר' [ביר], ובאם א"א יכול להבדיל גם על היין.

[לגבי חומר הענין ב'סעודה המפסקת' יש ביאור מהחת"ס על הפסוק בתהלים (פ' ו') האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שלישי, ומב' שלומדים מכאן שצריך לשתות את הדמעות בסעודה המפסקת של ת"ב בעת התאבלות על חורבן הבית, וכך נהג החת"ס בעצמו שהיה ממלא כוס של דמעות בערב ת"ב, והיה טובל את לחמו בדמעות אלו בעת סעודה המפסקת וככה היה אוכל אותו.

ובחת"ס מב' עוד, שבית המקדש נבנה ע"י הדמעות, וכל דמעה ודמעה שמורידין על חורבן הבית היא כ'לבינה' שמוסיפין על בנין ביהמ"ק, ורואים כמה חשובין הן הדמעות על חורבן בית אלו קינו בתשעה באב].

מה הדין בחולה שצריך לשתות ביום התענית 'רק מים', האם צריך להבדיל

בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קכ"ט אות ג') כ' וז"ל, לענין טעימת מים הוריתי הלכה למעשה ביום ט"ב העבר, שאין צריך להבדיל, ויש ראייה מהל' הבדלה, ע"כ, היינו באם יש חולה אשר הרופא הורה לו לשתות מים ביום התענית [אבל לא התיר לו אכילה], אינו צריך לעשות הבדלה בשביל שיוכל לשתות, וטעמו, משום שהמחבר כותב מפורש בהל' שבת (סי' רצ"ט סעי' א') דאם אחד רוצה לשתות מים לפני הבדלה במוצש"ק מותר לו לשתות וז"ל המחבר, אסור לאכול שום דבר או אפי' לשתות יין או שאר משקין משתחשך קודם שיבדיל, אבל מים מותר, ע"כ, ולפי דברי מחבר אלו מוכיח השבט הלוי שרואים שכל ענין ההבדלה הוא לא על שתיית מים לבד, והא דמקפידין כיום לא לשתות ג"כ מים משתחשך על שיבדיל הוא עפ"י האר"י הק'.

מה הדין בקטן שצריך לאכול בתשעה באב האם צריך ג"כ להבדיל.

הדין הוא שקטן שהגיע לחינוך צריך לחנכו במצוות, וכן בתענית צריך לחנכו בתענית שעות, וצריך ביאור האם גם לענין הבדלה כשאוכל באמצע התענית צריך לחנכו על כך.

דעת המהרי"ל דיסקין זצ"ל (שו"ת בקונטרס אחרון סי' ה' אות ע"ב) **שגם קטן צריך להבדיל לפני האכילה**, ומביאו השבט הלוי (ח"ז סי' ע"ז), שצריך לעשות כן **משום 'חינוך'**, היינו שהקטן צריך להתחנך שלא אוכלים במוצ"ק לפני הבדלה.

אף דיש סוברים, שלגבי **ת"ב לא שייך כלל ענין של 'חינוך'**, דמה חינוך שייך בזה, הרי כשיגדל לא יאכל בת"ב, ועל סברא זו מבאר השבט הלוי **שאעפ"כ צריך כאן את ענין ה'חינוך'**, משום שאם יארע לו פעם כשכבר יהיה גדול ויצטרך לאכול בת"ב משום חולשה או חולי, ואז הרי מן הדין הוא צריך לעשות הבדלה, וע"ז צריך מעכשיו לחנכו שהאוכל בת"ב צריך לעשות הבדלה.

אבל הרבה אחרונים (שו"ת אבן ישראל ח"ה סי' כ"ה, הליכות שלמה פט"ז ס"ק י"ג) **חולקים ע"ז**, וכן **המנהג שקטן או קטנה כשאוכלים בת"ב לא מבדילים לפני כן**, מהטעם הנ"ל דלא שייך כאן כלל ענין חינוך, [וגם בשבט הלוי (ח"י סי' קע"ז) משמע שמתיר ג"כ לקטן לאכול בלי הבדלה].

אבל האחרונים מציינים **שבמוצאי ת"ב כשעושים הבדלה יראו שגם הקטן והקטנה ישמעו הבדלה**, וזה **משום חינוך** לחנכם שצריך לעשות הבדלה במוצאי תענית בשנה כזה, ולכן עכ"פ כדאי לאסוף את הקטנים והקטנות במוצאי התענית שישמעו הבדלה.

עוד סברא מוסיפים האחרונים לגבי הבדלה בקטן, מכיון שיש שי' הרמב"ן ומביאו הטור (סי' תקנ"ו) [כמבואר לעיל] שאין כלל צורך להבדיל במוצאי תענית ת"ב, מכיון ש'אידחי', ואמנם אנו לא פוסקים כשי' זו, **אבל לגבי קטן שאוכל בת"ב יש לסמוך על סברא זו ולא צריך לעשות הבדלה**, מכיון שלדעת הרמב"ן פטורים בכלל מעשיית הבדלה במוצאי התענית.

הקהילות יעקב [הסתייפעלע'ר זצ"ל] **פוסק דקטנים יכולים לאכול ביום התענית בלא הבדלה**, אבל אם הקטן כבר יכול להתפלל אז יראו שיתפלל תפילת שמו"ע **במעריב במוצ"ש**, ויאמר ב'אתה חונן' את תפילת אתה חוננתנו, וזה כעין פשרה בין שני השיטות.

מה הדין באשה שאינה מתענית מחמת חולשה או אשה מעוברת, האם צריכות להבדיל.

ראשית דבר צריך לדעת שעצם חיוב הבדלה אצל נשים הוא מחלוקת הראשונים, והמחבר מביאם בהל' שבת ס' רצ"ו.

דעת הרמב"ם (הל' שבת פכ"ט הל' א') **שהבדלה היא מן התורה** כמו החיוב לקדש בליל שב"ק שזה מה"ת, וכך הוא ג"כ החיוב מה"ת להבדיל במוצש"ב"ק, ולומדים זאת מדכתיב בתורה (שמות כ' ז) זכור את יום השבת לקדשו, ולמדו חז"ל (פסחים ק"ו.) זכרהו בכניסתו וביציאתו, היינו שגם בכניסת השבת וגם ביציאת השבת צריך לקדש ולהבדיל על היין, וא"כ יוצא שהנשים מחויבות מה"ת לשמוע הבדלה כמו שהן מחויבות מה"ת בקידוש על היין בליל שב"ק, דחז"ל למדו חיוב נשים בקידוש ליל שב"ק על אף שזה מ"ע שהזמן גרמא, מדכתיב 'זכור ושמור' ודרשינן (שבועות כ:) כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והרי השמירה בשבת אצל הנשים הוא מדאורייתא דשמירת שבת היא מצות ל"ת דלא תעשה כל מלאכה, ולכן גם הזכירה על היין הוא מדאורייתא, ואז לפי ההיקש של כניסה ויציאה הנשים גם מחויבות בהבדלה מה"ת.

הרב המגיד (שם) **חולק בזה**, וס"ל דהבדלה הוא רק מדרבנן, ותקנוה חז"ל דומיא דקידוש, אמנם אפי' לדעת אלו הסוברים שהבדלה הוא רק מדרבנן, עכ"פ הנשים מחויבות לשמוע הבדלה מתקנה דרבנן, שתיקנו זאת דומיא דקידוש שמחויבות.

אבל האורחות חיים סובר דכיון שעשאו כבר חול, אז מצוה זאת אינה תלויה בעניני דיני שבת, והוא בכלל שאר מצוות שהזמן גרמא שנשים פטורות, ולכן הנשים פטורות לגמרי לשמוע הבדלה אפי' מדרבנן.

המחבר (ס' רצ"ו סעי' ח') כ' וז"ל, נשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות בקידוש, ויש מי שחולק, ע"כ, וכ' הרמ"א, על כן לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן האנשים.

המג"א (שם ס"ק י"א) מביא את דעת הב"ח שמב' שאפי' למ"ד שנשים פטורות מהבדלה, מ"מ יכולות הן להמשיך על עצמן חיוב ולהבדיל לעצמן, [כמו

בשופר ולולב וסוכה], ולכן מב' המשנ"ב דלפי דברי המג"א באם הנשים נמצאות במקום שאין שם אנשים שיוכל לשתות את כוס ההבדלה, דאז בע"כ תבדיל לעצמה ותשתה, כדי שלא לבטל מצות הבדלה.

[בדרך אגב, במג"א (סי' רצ"ו ס"ק ד') כ' וז"ל, דנהגו שאין הנשים שותות את כוס ההבדלה, ומציין מה שמביא בשל"ה הק' שכותב, משום דלחד מ"ד העץ שנתנה לאדם לאכול היה עץ של ענבים, וסחטה אשכול של ענבים ונתנה לאדם לשתות, וע"י מעשה זה נתכוונה להיבדל מאדם ע"י היין, ע"כ אינה טועמת יין ההבדלה, ובמג"א כ' בשם שבולי לקט שהמבדיל ישתה כולו, ואין משקה ממנו בני הבית, ע"כ.

והגר"ח פאלאג'י מבאר דמהאי טעמא אין מחלקין לאף אחד מהשומעים לשתות משיירי כוס הבדלה כמו שנוהגין בקידוש בליל שבת, משום שיצטרכו אז לעשות הבדל בין האנשים לנשים דהרי הן אינן יכולות לשתות מהיין כמב', ובכדי שלא לביישן תקנו לא לתת לאף אחד לשתות מהיין.

בס' ליקוטי תורה (עמ' רי"ג) מהרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זצ"ל, מביא שם עניני סגולות, וכותב, שהרב [רבי מרדכי] הזהיר לשמור עצמו שאף אחד לא ישתה מיין הבדלה, אלא מי שהבדיל ישתה כולו וכו', כי מזה בא השנאה ח"ו איש על רעהו, ע"כ, ויתכן שהכוונה הוא שהרי זה הביא את הפירוד בין אדם לחוה.

ובס' דברי יחזקאל (עמ' רל"א) מביא בשם צדיקים, שהמשקה מכוס הבדלה לב"ב עלול הדבר להביא מריבה בבית

ויש שמציינים את מקור ענין זה מה'מטה משה' שכותב, שיש אלו שנוהגין להקפיד לשפוך על הקרקע משארית כוס ההבדלה, והטעם לכך הוא, כדי ליתן לעדתו של קורח חלקם.

ב'קארלין' הקפידו מאוד לא לשפוך חזרה משיירי כוס הבדלה לתוך כלי היין, ושתו את כל הכוס בלא שיריים, והענין הוא משום דכלי היין הרי נשאר לשימוש

לקידוש בשבת הבאה, ולא רצו שנשים ישתו משארית כוס הבדלה המעורב בכלי היין כנ"ל.

אבל כדי לציין שהמקור חיים **כותב להיפך, שהנשים בסיכלותם אוסרים** היין שבקנקן שנשפך לתוכו יין של הבדלה, ואין צורך לחשוש מכך.

למעשה אנו נוהגים שהנשים עושות בעצמן הבדלה באם אין להם איש שיעשה בשבילם הבדלה ושותין ג"כ את הכוס.

ות"ב שחל ביום הראשון שיש כמה ספיקות בדבר אודות אשה שצריכה לאכול באמצע התענית אם צריכה לעשות הבדלה, א. שאפי' לגבי האנשים יש דעת הרמב"ן שפטורין לגמרי מלהבדיל במוצאי התענית, ב. מב' בראשונים שמכיון דחזינן בגמ' ברכות (דף ל"ג.) דכל הענין של הבדלה על הכוס השתנה מתקופה לתקופה, מתחילה קבעוה בתפילה, העשירו קבעוה על הכוס, הענו חזרו וקבעוה בתפילה, יעו"ש, וא"כ **בתשעה באב שכולם נמצאים בבחינת 'עניים'** מטעם חורבן הבית, לכן הנשים אינן צריכות כלל להבדיל באופן כזה.

להלכה, פוסק המשנת יעקב (מהרב קאפיז זצ"ל) וכן פוסק בשו"ת קנין תורה, ועוד הרבה פוסקים, **דנשים הצריכות לאכול בת"ב אינן צריכות להבדיל**, רק שיזהרו לאחמ"כ במוצאי התענית לשמוע הבדלה מהאנשים.

בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קכ"ט) מחדש, **דהאיש יעשה הבדלה לאשה באם היא צריכה לאכול באמצע התענית**, והאשה תשתה את כוס ההבדלה.

ומוסיף עוד בשבט הלוי, דבאופן זה שהאיש עשה הבדלה לאשה באמצע התענית, אז אין האיש צריך להבדיל עוד הפעם במוצאי התענית.

למעשה נוהגים אנו כדעת הפוסקים שאשה האוכלת באמצע התענית אינה עושה הבדלה לפני האכילה, ורק צריכה לשמוע ההבדלה במוצאי תענית ת"ב.

דיני שבת שחל בערב ת"ב

בשבת שחל בערב ת"ב חייב לאכול בשר ולשתות יין לכבוד שב"ק כמו בכל שבת ושבת, ומעלה על שולחנו 'בסעודה המפסקת' אפי' כסעודת שלמה בשעתו, ויכול לאכול עד קודם זמן שקיעת החמה של שבת, אבל שאר דיני אבילות כגון לשבת על הארץ וכדו' וחליצת המנעלים, אסור עד צאת השבת.

חליצת המנעלים ולבישת בגדי חול, בצאת השבת, קודם חליצת המנעלים אומרים 'ברוך המבדיל בין קודש לחול' וחולצין המנעלים ולובשים בגדי חול.

גם הנשים צריכות לומר 'ברוך המבדיל בין קודש לחול' לפני עשיית מלאכה במוצאי שבת, ויש להזהירם על כך.

קיפול הטלית, המנהג הוא להמתין מלקפלו עד למחרת אחר חצות היום.

לגבי לימוד תורה בשבת ערב ת"ב, ברמ"א (סי' תקנ"ג סעי' ב') כ' וז"ל, ונהגו שלא ללמוד בערב ת"ב מחצות והילך כי אם בדברים המותרים בת"ב, ולכן אם חל בשבת אין אומרים פרקי אבות (מהרי"ל ומנהגים), ע"כ.

אבל כתבו הפוסקים דמותר לחזור הפרשה שמו"ת אפי' אחר חצות, וכן מותר ללמוד דברים המותרים בתשעה באב.

האם מותר לומר תהלים בתשעה באב

בספר אורחות רבינו כ' שהחזון איש היה נוהג לומר ערב ת"ב תהלים אחר חצות היום.

בס' ברכי יוסף להחיד"א מביא וז"ל, מנהג העולם לומר פסוקי נחמה, וראיתי מספר הכונות להאר"י ז"ל שהביא המנהג, ונתן טעם למנהג, שישאל ראו את ביהמ"ק עולה בלהבות אש אחר חצות היום, התחילו לומר המזמור בתהילים (ע"ט א') באו גוים בנחלתך, שכלל ישראל ניחמו את עצמם שהקב"ה שפך חמתו על העצים ועל האבנים, וגם משום דבמנחה בת"ב נולד משיח, לכן כתבו הפוסקים דיש להקל לומר תהילים בת"ב מזמן מנחה ואילך.

האם מותר לסדר הבית בתשעה באב

בערוך השולחן (סי' תקנ"ד סכ"א) כ', דאין מציעין המטות קודם חצות, ולאחר חצות מותר.

החיד"א בס' ברכי יוסף, (סי' תקנ"ט ס"ק ז') כ' דמזה הטעם לא מיחו חכמים על רבות בנות [הנשים] דאחר חצות מתעסקות בכל כוחן לכבד הבית ולתקן המיטות וכיוצא בו מתיקוני הבית, וזה מנהג קדום בערי איטליה לנשים, ויען שדעתן קצרה וחלושי אמונה, אז אדרבה חיזקו ידיהן לקבוע אמונת הגאולה ולא יתיאשו ח"ו, ע"כ. וכן נהגו כיום לסדר קצת הבית בת"ב אחה"צ.

ובקהילות הספרדים יש שנהגו לסייד את הבית בת"ב אחה"צ לכבוד ביאת משיח צדקנו. ויה"ר שיתהפכו הימים האלו לששון ולשמחה ונזכה לשמוח בקרוב בביאת משיח בן דוד בבי"א.

